

LA GUERRA CIVIL

Causes

Dues maneres diferents de concebre Espanya i la societat defensades respectivament per les dretes i les esquerres.

La radicalització dels partits i sindicats obrers a conseqüència de la crisi econòmica i les desigualtats socials, cosa que provocarà la por a una revolució com la Russa.

La política anticlerical de la República que inclinà l'Església cap al bàndol conservador.

El clima de violència i inseguretat a causa de les contínues vagues, enfrontaments als carrers, assassinats, sobretot després del triomf del Front Popular.

L'aixecament militar

Es va començar a preparar després del triomf del Front Popular el febrer del 36.

Els caps de la sublevació militar són: **Franco, Sanjurjo y Mola**. Tb hi ha altres militars com **Goded** o **Queipo de Llano**.

Es trobaven a:

- Franco a Canàries
- Mola a Navarra
- Sanjurjo a Lisboa

El cop d'Estat es va donar el **17 de juliol** a Àfrica. Franco es traslladà des de Canàries fins al Marroc per dirigir l'operació militar. El 18 de juliol va tenir lloc a la resta de la península. Pretenia ser un cop d'estat simultani, que es donés al mateix moment.

Aquest cop d'Estat comptava amb el suport d'una bona part dels oficials de l'exèrcit i tb de la població civil (partits polítics com la **FE JONS** o alguns financers com **Joan MARCH**)

El govern de la República sabia que s'estava preparant alguna cosa però no li van donar importància.

El cop va **triomfar** a: Galícia, Castella la Vella, Lleó, part d'Extremadura, Navarra, part d'Aragó més ciutats com Sevilla i Còrdova.

El cop va **fracassar** a : regions industrials, Astúries, Oviedo, Bilbao, Catalunya, part d'Aragó, Madrid, i sud-est de la península.

La República comptava amb l'avantatge que la marina, l'aviació i part de l'exèrcit de terra van mantenir-se fidels.

La major part de l'exèrcit de terra es va posar al costat de la sublevació.

La República disposava de les zones industrials, tb de l'or del banc d'Espanya.

L'altre bàndol disposava de les zones agrícoles, per tant no tenien problemes de proveïment.

A BCN va fracassar la conspiració perquè l'acció de les forces obreres, especialment la CNT, van aconseguir armes i van lluitar contra les tropes de Goded, més per l'acció del cos de carabiners i la guàrdia civil fidel a la República.

Etales

Juliol 36–Octubre 37

Es caracteritza per la batalla de los enlaces.

La 1ª operació militar va ser l'intent de passar l'exèrcit d'Àfrica a la península, però la marina havia quedat a la República. Es va preparar un pont aeri que va unir les ciutats de Tetuan i Sevilla però transportar els 15 mil homes. Però l'aviació era fidel a la república. Solució: intervenció estrangera: unitats de l'aviació alemanya de Hitler ajudaran a transportar-los.

Després volien unir la zona sud amb la zona nord. Franco al sud i Mola des del nord comencen a anar cap a Madrid; si la conquerien, la guerra s'acabaria. Tb significava el prestigi de consolidar-se el cap de la sublevació. Aquest intent de conquerir Madrid fracassa ja que Madrid resisteix.

Octubre 37– començaments del 38

Franco es concentra en conquerir la zona nord. Es va centrar en Santander per un cop separada Astúries de Bilbao, iniciar l'operació, primer en una zona i després en l'altra.

Durant la primavera del 37 els sublevats llençaren una ofensiva sobre el país Basc i bombardejaren poblacions civils com **Durango i Gernika**.

Després de la mort de Mola en un accident aeri, el gral Sancho Dávila inicià l'atac a Bilbao. Després. Les tropes italianes i navarreses van prendre Santander. Des d'allà passaren a Astúries.

Amb la caiguda del nord, la zona republicana perdia una regió minera i siderometal·lúrgica.

Els republicans, com a maniobra de distracció, llençaren dues ofensives: la **batalla de Brunete**, al centre, i la **de Belchite**, a l'Aragó, que fracassaren.

Front del Llevant, la caiguda de Catalunya

Primer Franco divideix la zona valenciana de la zona catalana fins arribar al mar.

Per tal de frenar una possible ofensiva franquista sobre Madrid, les forces republicanes iniciaren una ofensiva sobre Terol, que van aconseguir de recuperar. Però el setge posterior de les tropes enemigues els va permetre de reconquerir la ciutat.

La batalla de l'Ebre

Els republicans llençaren una gran ofensiva a l'Ebre. El **25 de juliol** van creuar l'Ebre en direcció a Gandesa i encerclaren l'enemic, però no van poder continuar davant la mobilització de soldats nacionals. Pel novembre, hi havia més d'un 50% de baixes i tenien l'equipament pràcticament destruït, i es va haver de replegar, de manera que deixaven el camí de Catalunya i València expedit per als rebels.

La fi de la guerra, Desembre 38– Abril 39

Després de la victòria en la batalla de l'Ebre, els nacionals intensificaren els bombardejos per preparar l'ocupació de Catalunya, que fou ràpida i que gairebé no va trobar resistència.

Les autoritats de l'Estat republicà van haver de marxar a l'exili.

El coronel **Segismundo Casado** va donar un cop d'Estat i creà una **Junta de Defensa** que pretenia una pau honorable que Franco no va acceptar.

El 28 de març, el coronel Casado va lliurar Madrid.

L'1 d'abril, el general Franco va fer públic el comunicat de l'acabament de la guerra sense condicions.

la Segona República espanyola havia arribat a la seva fi.

La intervenció estrangera

L'agost de 1936 es va crear a Londres el **Comité de No-intervenció**, al qual van adherir-se, de manera unilateral, fins a 27 països que es van comprometre a no vendre ni permetre el pas d'armes i subministraments bèl·lics a Espanya.

Però Itàlia, Alemanya i Portugal van ajudar als rebels mentre que la República es va veure sotmesa al tancament de fronteres i a l'embargament d'armes.

Els EUA van aprovar una **lleï d'embargament** que va impedir l'exportació de material bèl·lic a l'Espanya republicana.

Ajut dels feixismes al bàndol sublevat

Alemanya

Va intervenir des de les primeres operacions militars participant en el **pont aeri**.

Les **causes** de la seva intervenció són:

- Semblances ideològiques
- Motius estratègics (Control de l'Estret de Gibraltar)
- Per tenir un possible aliat de cara a la II GM
- Per disposar dels recursos miners espanyols.
- Per tenir un camp de proves per un determinat armament i que així els oficials alemanys adquirissin experiència.

Característiques de l'ajuda:

- Va ser des del punt de vista quantitatiu poc important ja que van intervenir uns 5 mil homes, però des del punt de vista qualitatiu va ser important.
- El material utilitzat era força sofisticat i va arribar a la península a través de companyies com la HISMAR (sota una cobertura comercial transportaven armes)
- El gruix de l'ajut alemany va consistir en l'aviació. Van crear la Legió Còndor amb voluntaris de l'exèrcit alemany, pilots, bombarders, caces, etc.

Itàlia

La participació italiana fou més nombrosa, encara que de menys importància tècnica i estratègica.

Van donar suport aeronaval i equipament bèl·lic.

Portugal

Va facilitar les comunicacions pel seu territori i el desembarcament de subministraments en els seus ports, a més de contribuir amb uns 20 mil voluntaris.

Franco va comptar, a més, amb l'Exèrcit d'Àfrica.

L'ajut soviètic i les Brigades Internacionals

La Unió Soviètica fou l'únic país que va ajudar amb armes i aliments la República.

El tancament de la frontera francesa va immobilitzar bona part d'aquests efectius.

De menys importància quantitativa, tot i que d'un gran valor moral, milers de voluntaris de 50 països, d'idees democràtiques i progressistes, lluitaren contra el feixisme en el bàndol de la República, agrupats en les **Brigades Internacionals**.

Revolució i desintegració del poder republicà

Entre el **juliol i l'octubre de 1936**, a la zona republicana es va desencadenar un procés revolucionari espontani i el poder es va repartir en múltiples juntes, comitès, milícies, consells i organismes revolucionaris que suplantaren el poder del govern central.

En algunes zones, com a Catalunya, aquest poder popular fou dirigit per la **CNT-FAI**. S'encarregaren de la repressió contra els sospitosos, detencions, execucions, incloent-hi l'anticlericalisme.

Organitzaren la vida ciutadana a la rereguarda i les dones participaven en moltes tasques abans encomanades als homes.

Paral·lelament, es va dur a terme una revolució socioeconòmica que es va plasmar en l'ocupació i el repartiment de terres i en la confiscació d'indústries.

La col·lectivització del camp va variar segons les zones.

La col·lectivització de les indústries es va produir especialment a Catalunya, on el **Consell d'Economia** va ser l'encarregat d'elaborar el *Pla de transformació socialista del país*, que va incloure el **decret de Col·lectivitzacions(24-10-36)**. Els sindicats i els obrers van prendre el control de les empreses i van organitzar la producció.

Intents de reorganització del poder

Pel procés revolucionari i bèl·lic, el govern Giral va dimitir i al setembre del 36, es va crear un govern de coalició presidit pel socialista **Francisco Largo Caballero**, format per comunistes, republicans, regionalistes i tb per la CNT. L'objectiu era acabar amb la dispersió de poders.

Se suprimiren o es retallaren els poders dels organismes revolucionaris i es van crear els **consells provincials**

i municipals.

En l'aspecte militar, **es va reorganitzar l'Estat Major de l'Exèrcit** i es van unificar les milícies.

Les diferències entre les diverses tendències van aparèixer ben aviat en el si del govern.

Comunistes, socialistes, republicans i regionalistes defensaven de guanyar primerament la guerra i de posposar la revolució.

En canvi, la CNT-FAI, els comunistes dissidents del POUM i els seguidors de Largo Caballero pretenien alternar la guerra i la revolució, amb la seva pluralitat de poders, convençuts que no es podia guanyar la guerra sense dur a terme la revolució.

Múltiples conflictes entre anarquistes i comunistes.

Els fets de maig de 1937 a Catalunya

Es produïren a BCN els fets de maig del 37, en què els **anarquistes** i els **militants del POUM** s'enfrontaren de forma armada a les **forces de la Generalitat** i de les **organitzacions comunistes** prosoviètiques.

Els enfrontaments van durar 5 dies i van causar 500 morts i més de mil ferits.

Els sectors prosoviètics van aprofitar l'enfrontament per obtenir el control ideològic de les organitzacions obreres, i els membres del POUM van ser acusats de profeixistes.

Es va decidir que les indústries i altres activitats econòmiques necessàries per a l'esforç de guerra quedessin sota el control de la Generalitat, i es van anul·lar moltes de les transformacions revolucionàries impulsades pels anarquistes, en especial les col·lectivitzacions.

Va caure el govern de Largo Caballero i es van consolidar les posicions dels comunistes en l'Estat republicà.

La reconstrucció de l'Estat republicà

El socialista Juan Negrín va formar, el maig de 1937, un govern de concentració amb l'objectiu d'afrontar la difícil situació del bàndol republicà.

Va reconstruir l'autoritat de l'Estat.

Es paralitzaren les col·lectivitzacions i **es va nacionalitzar l'economia**.

El Consell de l'Aragó fou suprimit.

L'Exèrcit Popular es va fer realitat mitjançant la introducció de la disciplina, la dotació a les unitats de comandaments de prestigi i la integració dels quadres procedents de les milícies.

El fracàs en la campanya de l'Aragó d'aquest exèrcit renovat va provocar una crisi de govern i el socialista Prieto va abandonar el govern.

Amb la finalitat d'obtenir el suport internacional, i com a proposta indirecta als sublevats, el govern va presentar, el maig de 1938, *el programa dels 13 punts* que contenia les bases per a finalitzar la guerra i els principis polítics que havien de regir la República. Però les seves repercussions foren escasses a l'interior i en l'esfera internacional.

Alçament i organització del poder polític

Davant la divisió de les forces polítiques de la dreta i la manca d'un projecte polític uniforme, l'exèrcit era l'única institució capaç d'establir l'embrió d'un nou Estat.

Es va crear una direcció unificada que es va convertir en una Junta de Defensa Nacional, constituïda a Burgos el 24 de juliol, presidida pel gral Cabanellas i integrada per militars entre els quals destacaven Mola, Franco i Queipo de Llano.

La Junta va proclamar l'estat de guerra i va iniciar la repressió contra les autoritats i els partidaris del règim republicà.

Va prohibir tots els partits del Front Popular.

Tb va suprimir la reforma agrària.

El mes d'octubre, Franco fou nomenat Generalíssim de les forces nacionals de terra, mar i aire i cap de govern de l'Estat.

Poc després va començar a anomenar-se **caudillo d'Espanya** i anà concentrant més poder a les seves mans.

Va formar una Junta Tècnica de l'Estat, integrada per militars, la qual va actuar com un govern.

Franco va decretar el 19 d'abril de 1937, la unificació sota la seva direcció de falangistes i tradicionalistes. D'aquesta manera va néixer *Falange Española Tradicionalista y de las Juntas de Ofensiva Nacional Sindicalista* (FET y de las JONS), que va constituir, el partit únic, anomenat posteriorment *Movimiento Nacional* i establia les bases d'un Estat totalitari.

La jerarquia eclesiàstica va publicar en una pastoral adreçada als bisbes d'arreu del món en què refermava el suport de l'Església a l'alçament militar. Es va reforçar la identificació del bloc nacional amb l'Església, la qual cosa va originar el **nacionalcatolicisme** com a fonament ideològic del nou règim.

El règim franquista: la consolidació del nou Estat

El gener de 1938, Franco va culminar el procés d'estructuració política i administrativa del nou règim amb la **Llei d'Administració Central de l'Estat**, que li conferia tots els poders: la potestat legislativa i la suprema autoritat de l'Estat, del govern, de l'exèrcit i del partit únic.

Es consolidava una dictadura autoritària de caire feixista.

Va anul·lar l'obra republicana.

Va restablir la Companyia de Jesús, l'obligatorietat de l'ensenyament catòlic, la retribució econòmica del clergat i l'exempció fiscal dels béns de l'Església.

Va prohibir qualsevol activitat sindical, i la política social es va plasmar en el *Fuero del Trabajo*. D'inspiració feixista, aquest text establia l'organització de les relacions laborals mitjançant el **sindicat vertical**.

Va promulgar la Llei de Premsa i Impremta, que va controlar i posar els mitjans de comunicació al servei del poder. La **Llei de Responsabilitats Polítiques** li va permetre de perseguir els sospitosos d'haver defensat la causa republicana.

La defensa de la unitat d'Espanya es va concretar en l'**abolició dels governs basc i català**.

Els resultat fue la creació d'un Estat totalitari que es va convertir, un cop finalitzada la guerra, en una dictadura que es va prolongar durant gairebé 40 anys.